

Jan Szczepański

"Socjologie výchovy", Jaroslav Sima, Praha 1938 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 8/1-4, 232-233

1946

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Socjologia wychowania

Sima Jaroslav Dr: *Socjologie výchovy*. Praha 1938. Nakładem Československé Grafické Unie A. S. Str. 232.

Książka stanowi wstęp do socjologii wychowania, przy czym ambicją autora jest dać systematyczny przegląd tej dziedziny, którego brak odczuwała czeska literatura socjologiczna. Główny więc nacisk położył autor na kwestie terminologii, precyzowanie pojęć oraz omówienie zakresu i metod socjologii wychowania. Książka rozpada się na trzy części: 1) Terminologia, 2) Przekłady, 3) Studia.

Część pierwsza rozpoczyna się od historycznego przeglądu socjologii wychowania i jej problematyki. Socjologia wychowania uprawiana jest dwojako: jako proste zastosowanie socjologii ogólnej do faktów i wyników wychowania, albo jako nauka praktyczna i pomocnicza dla celów praktycznych. Oba te stanowiska reprezentowane są w literaturze francuskiej, angielskiej i niemieckiej. Natomiast socjologowie polscy traktują socjologię wychowania jako samodzielną, teoretyczną dyscyplinę, stanowiącą niezależną gałąź socjologii. Autor przyjmuje zasadniczą koncepcję teoretyczną Znanieckiego (*Nase pojeti je... značne blíké pojeti Znanieckieho... str. 30*) uzupełniając ją własną koncepcją wywiedzioną z założeń systemu prof. Chalupnego, którego jest uczniem¹⁾. Proces wychowawczy traktuje jako intencjonalny i powtarzający się wpływ jednego podmiotu na drugi, jako czynność wywołującą zmiany w biernym przedmiocie tej czynności.

Teoretycznie nauka o wychowaniu zajmuje się zadaniem, sposobami i zmianami, jakie wywołuje proces wychowawczy. Pedagogika teoretyczna jako nauka humanistyczna w systemie nauk mieści się w socjologii. Socjologia wychowanie więc traktuje jako dziedzinę kultury i bada jej stosunki z innymi dziedzinami kultury. Zadaniem jej jest badanie: 1) socjologicznych stosunków w sferze wychowania (grupy dzieci itp.), 2) wpływu różnych dziedzin kultury na wychowanie, 3) wzajemne oddziaływanie wychowania i kultury. Metody zbierania faktów stosowane przez socjologię wychowania są następujące: 1) systematyczne obserwacje badacza, 2) wywiady ustne lub na piśmie, 3) sprawozdania innych osób. Fakty w sensie statystycznym podają kwestionariusze i opracowania socjograficzne, opisy szkół itp.

Fakty należy badać w ich dynamicznym przebiegu, w ich czasowym następstwie i zmianach, stosując eksperymenty. Historia służy tu tylko jako źródło wykazujące zależności w czasie. Statystyka może być tylko metodą pomocniczą, lecz nie metodą badań.

W części drugiej książki autor wykazuje, jakimi metodami posługiwał się w swoich indywidualnych badaniach, podejmowanych w różnych dziedzinach pracy wychowawczej. Przedstawione tu prace mają znaczenie metodologiczne, mniejszą

1) O stanowisku Chalupnego informuje artykuł p.t. Współczesna socjologia czeska. *Przeгляд Socjologiczny* I 1930-31, zeszyt 2-4, oraz recenzja Fr. Mirka, t. V. 1-2, str. 460.

natomiast wagę przywiązuje autor do ich wyników merytorycznych. Są to krótkie prace kilkustronicowe dotyczące zagadnień życia seksualnego młodzieży, stosunku do polityki, antysemityzmu itp.

Część trzecia zawiera cztery rozprawy teoretyczne z zakresu socjologii wychowania: wojna a wychowanie; nauka religii ze stanowiska socjologii; nauczyciel a społeczeństwo; wreszcie zamknięcie, podkreślające znaczenie socjologii wychowania. Teoretycznie na uwagę zasługuje usiłowanie konsekwentnego przeprowadzenia założeń socjologii humanistycznej, chociaż stwierdzić trzeba, że autor za dużo ma zacięcia praktyka, aby zdobyć się na wysoki poziom poprawności teoretycznej.

Jan Szczepański (Poznań 1939).